

Posudek na magisterskou práci

Šárky Beranové

Antikoncepce a adolescentní dívky v ČR

Téma práce, které si autorka našla sama, je stejně tak důležité jako opomíjené. Zejména kvalitativní výzkum, který sama provádí, je velmi cennou a průkopnickou sondou do uvažování mladých dívek při volbě antikoncepce.

Vlastní zpracování výzkumného úkolu však prozrazuje, v jak extrémně krátkém čase bylo provedeno. Na obranu autorky je nicméně třeba uvést, že z toho krátkého času ho ještě mnoho ztratila zjišťováním stavu (případného) výzkumu na dané téma a hledáním použitelných teoretických zdrojů. Také se musela narychlo seznámit se zásadami kvalitativního výzkumu. Provedení rozhovorů, jejich zpracování a sepsání práce proběhlo na poslední chvíli tak, že jsem do něj již nemohla účinně zasáhnout. Šití horkou jehlou se pak výrazně projevilo i v celkově poměrně chaotickém uspořádání jednotlivých částí práce.

Již Úvod není sepsán šťastně – je z velké části pojat jako rozsáhlé vysvětlení motivace skrze osobní zkušenost, která je však představena natolik detailně, že bylo vhodnější zařadit ji jako součást analytické části a využít možností legitimní autobiografické metody, a transparentně z ní vypreparovat sadu podotázek. Naopak zde není, co mělo být, a sice jasné představení designu práce, není jasně formulovaná výzkumná otázka: vedle sebe stojí „pojem antikoncepce“ a „pohled na antikoncepční chování adolescentních dívek“, dva různé cíle, přičemž se zde evidentně směšuje teoretický rámec s výzkumnou otázkou. Autorka pak hned přechází do podotázek, které jsou celkem smysluplné. Základní informace o metodě v podstatě chybí.

K teoretické části. Podkapitola Fenomén antikoncepce je dokladem zmíněného hledání relevantní odborné literatury, cíleně české, neboť šlo o stav výzkumu. Nicméně sepsání má spíše povahu žurnalistické kompilace, aniž by byly čitelné případně rozdílné pozice autorů a podstata diskuse, je-li nějaká, například pozice (potenciálně) feministické se zde ztrácí mezi jinými. Důsledkem je pak mimo jiné, že teorie neslouží jako zdroj analytických konceptů. Není třeba dodávat, že veškeré odborné názory jsou přejaty nekriticky. Chaotičnost se objevuje vzápětí, kdy je po této kapitole zařazena ta o struktuře práce, navíc sepsaná velmi neobratně – toto patřilo do Úvodu. Pozitivní je opět doložená snaha sebrat co nejvíce zdrojů k tématu. Další chaos vnáší následné zařazení metodologických otázek, které patří až do analytické části, naopak chybí nosné feministické koncepty. Podkapitola Diskuse o pojmenování je dle mého názoru irelevantní, nijak neslouží výzkumnému cíli – respektive autorka nerozlišuje, co již zabíhá

do zcela jiných témat a co by se mohlo vztahovat k tomu jejímu. Jako příklad uvedu téma stigmatu, kde je navíc citován Giddens (sám již citující) přes diplomku Kloidové; celé pasáže o jazyce jsou sice obecně důležité, ale jejich vazba k tématu není nijak zdůvodněná (a ani odůvodněná)! Oceňuji přesto snahu důsledně a neustále odkazovat, což u kvalifikačních prací není vždy pravidlem (ovšem nekomolit jména!). Teprve nyní je řazena podkapitola o teoretických rámcích a poté o stavu výzkumu – ta měla být úplně na začátku a poskytnout mapu, do které měly být zřetelně zařazeny všechny výše použité zdroje. Zmatek způsobuje navíc i fakt, že u celé řady pozic není jasné, zda je citovaný zdroj zastává nebo kritizuje. Ale opět jako pozitivní hodnotím, že je zřejmé, že autorka skutečně našla a prošla i pěknou řádku kvalifikačních studentských prací. A dále se objevuje nová kapitola Fenomén antikoncepce v českém prostředí, když i předchozí text na toto téma vycházel jen z českých zdrojů (!?). Za skutečně relevantní pro dané téma považuji pasáže o sexuální výchově jako jednom z zásadních zdrojů informací pro rozhodování narátorek. Měly být proto řádně vyzvednuty již na začátku spolu s tematizací role dalších kanálů a aktérů, zejména gynekologů a gynekoložek. Shrnutí teoretické části pak nesplňuje úkol, není zde představení (analytických) konceptů.

To se mimoděk potvrzuje na začátku analytické části, kdy autorka uvádí, že postupuje dle otázek, které si stanovila na začátku a nepřímou tak přiznává, že tyto jsou teoretickými východisky nedotčeny. Metodologická část prozrazuje časový tlak jak velkým množstvím překlepů, tak rychlým nakupením školní látky. Považuji tuto část také za předimenzovanou, bez promyšleného rozlišování, co je pro práci relevantní a co nikoli. Poměrně zdařilé jsou strategické úvahy o formulaci otázek a vedení rozhovoru. Teprve zde jsou formulovány otázky genderovanosti celé problematiky, které chyběly v teoretické části. Oceňuji dobré využití dvou pilotních rozhovorů a odůvodněné sestavení vzorku. Zaráží mě zde poznámka, že se autorka vzhledem k narátorkám považovala za insiderku – to požaduji vysvětlit u obhajoby.

Za problém považuji sadu tzv. předpokladů, které mají charakter hypotéz a jsou tedy u této metody nevhodné, místo maximálně otevřených otázek se výzkumnice nebezpečně uzavírá do svých představ (není třeba podotýkat, že nic podobného jsem jí neradila). Jaksi mimoděk se také dozvídáme, že výzkum proběhl v nejmenovaném malém městě. To mělo být ovšem zmíněno u informace o vzorku, a také reflektováno z hlediska možného vlivu prostředí na získaná data – prosím toto reflektovat u obhajoby.

Analýza již u první kategorie budí podezření, že se autorka odchýlila od výzkumné otázky, která přece měla být zejména zaměřena na komunikační

kanály a vztah mezi informovaností a volbou. Problém vidím v tom, že není ujasněno, co je nadřazené: odpovědi na otázky po komunikaci jsou skryté (podřazené) například pod kategorií o spokojenosti s HA. Je jich zde přitom celá řada a mohly poskytnout diferencovaný obraz odpovídající na centrální výzkumnou otázku – ta však, jak jsem již upozornila, nebyla v práci vlastně nikde dostatečně ostře formulována. Celkově jsou axiální kategorie příliš velké a nediferencované, nevedou tedy k analýze, ale spíše kompilaci jednotlivých vyprávění. Kategorie o genderových aspektech rovněž postihuje řadu jejich různých projevů, ale jsou slepeny v jednom dlouhém textu a není ani jasné, jestli si autorka uvědomuje například jen to, kolik jich postihla – prosím, aby tuto část dobře představila u obhajoby. Otázkou je také udržení deklarovaného konstruktivistického paradigmatu – je řeč o nerovném přístupu zvenčí, ale nic o tom, jak dívky samy participují na procesech konstruování stereotypů apod. Sympatické je využívání možnosti pojmenovávat kategorie způsobem „in vivo“. V rámci selektivního kódování byly docela dobře shrnuty zajímavé a důležité poznatky, nenacházím ale potřebnou centrální kategorii. Za problém považuji, že k selektivnímu kódování se nedospělo metodicky, neboť na axiální úrovni nelze moc hovořit o analýze. Na druhé straně autorka dosáhla poměrně uspokojivého shrnutí sice živelně, ale s evidentně důvěrnou znalostí svého materiálu.

Shrnutí: tato diplomová práce vykazuje v teoretické části klady v podobě snahy soustředit co nejširší sekundární zdroje včetně diplomových prací, velké nedostatky pak v tom, že nechápe funkci teoretických východisek a rámců pro svůj výzkum a nerozlišuje, co je ve vztahu k němu relevantní a co nikoli; v analytické části není využit potenciál materiálu pro skutečnou diferenciaci a strukturaci poznatků, citace však dokládají bohatost motivů a ponoření autorky do materiálu.

Práce je na hranici hajitelnosti a velmi by potřebovala dopracovat (a teoretickou část přepracovat). K obhajobě ji sice připouštím, hodnocení by však bylo přinejlepším na spodní hranici trojky a konečné rozhodnutí přenechávám komisi.

V Roztokách 11. 9. 2015

PhDr. Hana Havelková, PhD.

Vedoucí diplomové práce

